

Zemfira Məhərrəmli
yazıçı-publisist

El-obası əsirlikdə qalan, doğma yurdun cansıxıcı qürbət ömrünün şahidi olan, yurddaşlarının taleyinə didərginlik yazılan qələm adamları sözə daha həssas yanaşır, yaşanan dərdi, möhnəti əsərlərində ağır-acıyla poetikləşdirir. Ürəyində Vətən eşqi, millət sevgisi daşıyan şairimiz Vaqif Bəhmənli kimi. Yaxşı deyirlər ki, od-ocaq, yurd duyğusu hər kəsə nəsisib olmur. Özün açdığı cığırda getmək, gecəni gündüzə qatıb çalışmaq, əlahəzrət Söze tapınmaq, bədii düşüncənin, təfəkkürün gücü ilə ədəbi nəhrə qovuşmaq da hər yazarın qisməti deyil. Qəlbi bu ulvi hissələrlə döyünən qələm adamlarının yaradıcılığında, təbii ki, Vətən mövzusu, Vətəni daim ürəkdə hisf edən sevgi önə keçir.

70-ci illər ədəbi nəslinin istedadlı təmsilçisi, çağdaş poeziyamızın tanınmışlarından biri, əslən qarabağlı olan, Füzuli bölgəsinin Böyük Bəhmənli kəndində dünyaya göz açan Vaqif Bəhmənli Azərbaycanımızın ürəyi Qarabağın təbii gözəlliklərinin qoynunda boya-başa çatıb. Əsrarəngiz yurd yerlərimizin saf havasını, büllur bulaqların suyunu içib. Bəlkə onun şeirlərindəki təbiilik də elə bununla bağlıdır. Şair "yazağzı bulaqlar buzun qıranda", "bənövşələr qar altından boylananda", "Cıdır düzü yamyaşıl xalya bürünəndə" göz qamaşdıran şahənə gözəllikləri tərənnüm edir. Yaradıcılığının erkən çağlarından sonrakı dövrədək yazdığı, misraları duyğu-duyğu hörülmüş bədii nümunələrdə Qarabağın qəlbimizə fərəh gətirən, allı-güllü təbiətini vəsf edən dürlü-dürlü təsvirlərlə qarşılaşırıq:

*Çayları uzun saçlı, bəndi, keçidi çətin;
bu torpaq elə güclü, bu torpaq elə mətin...
Nədən dolaşmaq qərib yollarında qürbətini?
Tanrı bizlərə verib açarını cənnətin!*

"Vətənin ruhu" adlı şeirində qeyd olunduğu kimi, bu füsunkar, cənnətməkan diyara tamarzı qalan, bənzərsiz gözəlliyə malik yurd yerlərimizi iti caynağına keçirmək istəyən yağlar illər boyu fürsət gözləyiblər. Nəhayət, elə bir zaman gəlmişdi ki, qaçqın-köçkün, öz yurdunda didərgin olmaq dərdi ən ağır dərdlərimizdən birinə çevrilmişdi. Şəhid analarının göz yaşları qurumurdu:

*Qəm geydim, düymələndim,
yaxam sucaqdı, nəmdi...
Qardaş qolu qələmdi,
bacım şəhiddi mənim!
Anam görsə tanımaz,
qəm daraşib canıma.
Qolum düşüb yanıma,
qıçım şəhiddi mənim!*

Tarixin belə bir dönəmində yurdcanlı şairimizin də qələmi silahı idi. Onun "Vətənin tarix kitabı" poeması, "Mən

Vaqif Bəhmənli: "Qarabağ şeirlərim yaşantılarımın nişanəsidir"

əsgərəm, Qarabağ" silsiləsindən şeirləri ərsəyə gəlmişdi:

*Qəzəbin daş dələr, gərilsə, yaytək,
Bir heçdi gözündə min hədə-qorxu...
Heç zaman gözünü tutmasın yuxu,
Ey Vətən əsgəri, Vətən əsgəri!*

Şair yaxşı bilirdi ki, hər bə qovğası tüğyan edəndə ədəbiyyat, söz sənəti də hərəkətverici qüvvəyə çevrilir. Belə bir vaxtda ədəbiyyatın əsas missiyası xalqı səfərbər etmək, bir amal uğrunda birləşdirmək, necə deyirlər, çəkici bir zindana vurmaqdır. Axı, ədiblər, şairlər, ümumən qələm adamları əsərləri ilə yurddaşlarına milli kimliyini xatırladır, genetik yaddaşımızı dirçəldir.

Düşməni tapdağında olan, talanan, doğmalarının məzarları qalan yurdu barədə yana-yana şeirlər yazıb Vaqif Bəhmənli. Qarabağ nisgini, ağır-acı-sını, müharibənin vurduğu yaraları poeziyaya gətirib. "Avtomat" şeirində oxuyuruq:

*Bu avtomatdı, ana,
döyüşdən dönənlərin
taxta ayaqları,
itən qolları deyil bu.
Bu tətikdi, ana...
Gözümdə hər bə nifrət,
Barmağımın ucunda tətik -
qara, himə bənd!*

Vüsalın, sevdiklərinə qovuşmağın rəngi ağ, həsrətin, ayrılığın rəngi qarıdır, deyirlər. Şairin Şuşamızın itkisi, uzun illər yad əllərdə qalmasından bəhs edən şeirlərində ayrılığı, nisgini nişan verən tünd rənglər üstünlük təşkil edir. Həmin şeirlərdə bu nisgildən doğan dərd-kədərin tükənməz ağır-acıyla assosiasiyası poetik ovqatın səlis ifadəsi kimi yaddaşımıza həkk olunur. Söz vasitəsilə göz önündə əsrarəngiz görüntü yaranır:

*Batıb Şuşanın dili,
Zili, pəsi çatışmır.
Tarixdi Pənahəli -
Xan nəvəsi çatışmır!
Kafər kəsib yolağı,
Kardı Kirsin qulağı!..
Cabbarsız Qarabağın
Zəngülsüz çatışmır.
İtkin düşüb qonağı,
Sağ şikəstə, sol ağı.
Axır İsa bulağı,
Piyaləsi çatışmır!*

Göründüyü kimi, şair baş verən olaylara bədii həll verərkən, başqa sözlə, çatdırmaq istədiyi məramı bədii çözüm taparkən irfani təfəkkürə söykənir. Şeirlərinin bu təfəkkürlə yazılmış bədii mətni dolğun, bitkin həyat hekayətləri təsiri bağışlayır. Deyirlər, yaradıcılıq ruhun tərcümanıdır. Yaradıcılıq yuxusuz gecələr, əzab-əziyyət deməkdir. Bənzərsiz poetik fikirlər, ümumən poetik bütövlük, şeiriyyət süzülən misralar yaradıcılıq əzablarından doğulur. Şair tələq etdiyi məramı əbəs yerə, bilərəkdən uzatmır, şeirlərində bəzən qarşılaşdığımız təfərrüatlı yazdığı bədii fakta bələdlikdən irəli gəlir. Vaqifin şeirlərinin, iri həcmli epik əsərləri-

nin mövzusu, problematikası, süjeti və kompozisiyası rəngarəng, bədii dili obrazlı, səlis və rəvandır. O, poeziyamız naminə çiynlərini hər cür ağırlığı altına verməyə hazır olan qələm adamlarındandır. Dəyərli ədəbi tənqidçilərimiz müxtəlif vaxtlarda onun şeirlərinin bədii-estetik qiymətini verib. Şairin poetik məramını, missiyasını düzgün tutan tanınmış ədəbi tənqidçi Vaqif Yusifli-

nin yozumlarından birində oxuyuruq: "Vaqif Bəhmənli, doğrudan da, çox yazır, məhsuldarlığı ilə öz ədəbi nəslinin bütün üzvlərini ötüb keçir. Zənnimcə, 66 yaşda bu tempdə, belə yorulmadan şeir yazmaq, doğrudan da, şairlik potensialının tükənmədiyini, əksinə, "şimşəkəndən qanad aldığını" sübut etmirmi? Vaqif Bəhmənli ayrı-ayrı illərdə onu nə düşündürürsə, həyatın, gerçəkliyin və özünün daxili dünyasının hissiyatını şeirə gətirir."

Gərgin, can üzən, qarışıq bir vaxt idi. Səbrimizə baxıb çat-çat olan daş da dözmürdü bu haqsızlığa, amma biz hələ dözdürdük, yurd yerlərimizə dönə-cəyimiz xoşbəxt günləri gözləyirdik. Şair ruhunun Qarabağda, Şuşada baş verənlərdən dolayı yaşadığı üzüntülər, keçirdiyi təbəddülatlar sanki bir araya sığışaraq poetik gerçəklik yaradırdı misra-misra. Ağrı-acı, üzüntülü olsa da:

*Dağı dağ üstə duran dağı səməndərdi Şuşa,
Necə bəs dil-dil ötür gül-gül açan dərdi Şuşa?*

*Qol açıb hər yetənə, pis nəzərə gəldi yaqın
Partlamışlar uladı: gör nə qəşəng yerdə Şuşa! -*

deyən şair yol verilən yanlışlıqları, "hər yetənə qol açmağı" məqbul hesab etmir. Qarabağın zümrüd qaşlı tacı olan Şuşamızın həmişə düşmənlərin gözüne ox kimi batdığını, can məlhəmi saf havasına, dumduzu bulaqlarına həyət-mayıl olan yağların bu yurd yerimizə daim diş qıcağını dilə gətirir. Xarıbülül xar olan, dərd yuvası Şuşamızın əlimizdən getməsi o qədər ağırlıydı ki... Xalqımızın tarixində, həyatımızda, mədəniyyətimizdə, ədəbi salnaməmizdə həmişə önəmli yer tutmuş bu şəhərin indi çətin dövrünü, ağır çağlarını yaşaması şairin qəlbini üzür:

*O xəcil, axdı təri, qan bulaşmış köynəyini
Xarıbülül gülünün yarpağına sərdi Şuşa.*

*Bəlkə nərd taxtasıdı yek Cıdırın daş sinəsi -
Fəndgir allərdə gəzən şeşli-beşli zərdi Şuşa?*

Sənətkarlıqla yazılmış bu şeirlər şairin Qarabağımızı azad görmək, 30 il əvvəl qanlı savaş üzündən tərək ediyimiş el-obamıza qayıtmaq, əzəli torpaqlarımızı əsl sahiblərinin qayıdışı ilə sevindirmək istəyinin, niyyətinin bəltirəsidir. Nikbin sonluqla bitən bədii nümunədə misralara sızan dərd-ələmin içindən sanki bir ümid qığılcımı, bir tel işıq parlayır:

*Şəksiz, olmaz qarabəxt, Tanrı quran cəlvəli taxt,
Qaynar, əlbəttə, yenə çeşmə bulağın, Qarabağ.*

*Vaqifin bağı sənə bağlıdı min bağlar ilə
Qocaman bir xalısın, mən də saçağın, Qarabağ!*

Əruzla izhar edilmiş yurd nisgimizi çatdıran "Vətənin Şuşası" və "Vətənin Qarabağı" adlı şeirlər müəllifin yaradıcılığında qırmızı xətlə keçir. "Qarabağ" və "Şuşa" rədifli bu klassik şeir nümunələri ünlü qəzəlxanların beytlərini yada salır. Qəzəl janrından daha çox sevgi-məhəbbət duyğularının ifadəsi üçün yararlanan şairlərdən fərqli olaraq, V.Bəhmənli düşar olduğumuz ağır-acıların poetik təsviri üçün əruz vəznindən istifadə edir, başqa sözlə, klassika ilə müasirliyi birləşdirir. Şair söz açdığı hadisəni hiss etdirə, duydura bilir.

Düşmənin uzun illərdən bəri davam edən işğalçılıq siyasətinə "dur!" demək vaxtının çoxdan çatdığını dilə gətirən V.Bəhmənlinin çox intizarla gözlədiyimiz qələbəmizi yaxınlaşdırmaq arzusu bir qədər sonra onun şeirlərini belli bir səmtə, məcraya yönəldir. "Vətənin dərdi" şeirində olduğu kimi:

*Yolunca saraldı gözümün kökü,
Qalmaqda ürəkdə yağ, Qarabağım.
Başıma haranın külünü töküm,
Qayıtsın əzəli yağ, Qarabağım?!*

*Ölün bir yandadı, dirin bir yanda,
Çalağan ilanlar qıvrılır qanda!
Torpaq götürərmə, aparsam canda
Belə çalın-çarpaz dağ, Qarabağım?*

44 günlük Vətən müharibəmizin ilk vaxtlarından Zəfər çalacağımıza böyük ümidlər bəsləyən şair torpaqlarımızın bütövlüyü naminə canından keçən igid əsgər və zabitlərimizin hünərini tərənnüm edən şeirlər yazır, qəhrəman oğullarımızı Qələbəyə səsləyirdi. "Vətənin əmri" şeiri fikrimizə sübutdur:

*Güllələr qışqırır, qurğuşun "əkir",
Günəş tək yüksəlir qızıl qan, Vətən.
Oğullar geriyyə qayıtmır, çünki
"İrəli!" əmr edib əzəldən Vətən!*

Müəllifin Zəfər savaşımıza həsr etdiyi "Şairin sübh duası" şeiri isə qalibiyyət saçan hərbi yürüşlərimizin yaratdığı coşğunu, sevinci ifadə edir:

*Qanadlanıb Şuşaya, o müqəddəs guşəyə,
Şehli Xarıbülül dərdim, ilhama gəlib!
Ali Baş Komandanın adınadı ilhamım
İlhamım əmr eləyib, ordum ilhama gəlib!
Qarabağ-Azərbaycan!.. hayqırır bir ağızdan
Qələbəyə şığıyır yurdu, ilhama gəlib!*

